

Ändringar i kulturmiljölagen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2015/16:6 Ändringar i kulturmiljölagen. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till dels lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950), dels lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen.

Lagändringarna syftar till att genomföra ett omarbetat EU-direktiv (2014/60/EU). Därutöver justeras hänvisningen till kulturmiljölagen i lagen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen. Direktivets omarbetning medför att definitionen av kulturföremål i 6 kap. kulturmiljölagen ändras. Likaså föreslår regeringen att nya EU-gemensamma kriterier införs i svensk lagtext för tolkning av om innehavaren av ett kulturföremål har visat ”vederbörlig omsorg och uppmärksamhet” vid anskaffandet av föremålet. Regeringen föreslår att tidsfristen för när en talan om återlämnande senast ska väckas förlängs.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2016. Regeringen bedömer inte att det behövs några särskilda övergångsbestämmelser till de föreslagna lagändringarna.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

 Bakgrund4

Utskottets överväganden.....5

 Återlämnande av kulturföremål.....5

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag.....8

 Propositionen8

Bilaga 2

Regeringens lagförslag9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Återlämnande av kulturföremål

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950),
2. lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:6 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 19 november 2015

På kulturutskottets vägnar

Olof Lavesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Olof Lavesson (M), Gunilla Carlsson (S), Cecilia Magnusson (M), Agneta Gille (S), Aron Emilsson (SD), Saila Quicklund (M), Björn Wiechel (S), Per Lodenius (C), Niclas Malmberg (MP), Isabella Hökmark (M), Anna Wallentheim (S), Bengt Eliasson (FP), Roland Utbult (KD), Sara-Lena Bjälkö (SD), John Skoglund (S) och Linus Sköld (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2015/16:6 Ändringar i kulturmiljölagen föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag om ändringar i kulturmiljölagen (1988:950) samt ändringar i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och lagförslag finns i bilaga 1 respektive 2.

Bakgrund

Regeringskansliet (Kulturdepartementet) har tagit fram promemorian Återlämnande av olagligt utförda kulturföremål (Ds 2015:10). Promemorian har remissbehandlats. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Utskottets överväganden

Ändringar i kulturmiljölagen

Återlämnande av kulturföremål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Bakgrund

I samband med att de inre gränserna avskaffades 1993 antog EU ett direktiv om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium (93/7/EEG). Syftet var att jämka samman den grundläggande principen om fri rörlighet för varor med behovet av att skydda sådana kulturföremål som i medlemsstaterna klassas som nationella skatter. Direktivet är genomfört i svensk lagstiftning genom 6 kap. kulturmiljölagen (1988:950).

Direktivet har ändrats vid två tillfällen. Dels har de krav på föremålskategorier och värdegränser som ett föremål måste uppfylla för att ett återlämnande ska kunna bli aktuellt justerats (96/100/EG), dels har ändringar gjorts om hur värdegränserna som anges i euro ska omräknas till nationella valutor (2001/38/EG).

Åren 2009–2011 verkade en expertgrupp, Return of cultural goods, med representanter från samtliga medlemsländer för att identifiera problem i tillämpningen av direktivet och föreslå lösningar. Riksantikvarieämbetet var Sveriges representant. Expertgruppens slutsatser var att direktivet endast haft begränsad betydelse för återlämnande av kulturföremål. En orsak bedömdes vara de villkor som ett föremål måste uppfylla för att återlämnas. Föremålet måste dels tillhöra en av direktivets kategorier, dvs. vara en integrerad del av offentliga samlingar förtecknade hos museer eller arkiv, vara en del i biblioteks bevarade samlingar eller bland kyrkliga institutioners inventarier, dels uppfylla vissa ekonomiska gränsvärden och ålderskrav. Andra orsaker bedömdes vara den korta tidsfristen för att väcka talan om återlämnande och kostnaderna för ersättning. Ansvariga myndigheter behövde också effektivisera sitt administrativa samarbete för att nå ett bättre genomförande av direktivet.

Omarbetningen av direktivet syftar till att ge medlemsstaterna bättre möjligheter att få tillbaka kulturföremål som klassas som nationella skatter. Omarbetningen är också ett led i förenklingen av unionens lagstiftning på området. Direktivet ger även de nationella myndigheter som hanterar

utförelsetillstånd behörighet att använda den inre marknadens informationssystem (IMI).

Det omarbetade direktivet 2014/60/EU om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium ersätter rådets direktiv från 1993 (93/7/EEG).

Propositionen

Regeringen föreslår en ändring i definitionen av begreppet kulturföremål i kulturmiljölagen så att det omfattar alla kulturföremål som en medlemsstat enligt nationell lagstiftning eller nationella administrativa förfaranden betraktar som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde, i den mening som avses i artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Kraven på att föremålen ska tillhöra någon viss kategori eller uppfylla vissa krav i fråga om ålder eller ekonomiskt värde föreslås därmed tas bort. Följaktligen föreslår regeringen att bilaga 1 till kulturmiljölagen upphävs. Denna förändring av kulturföremålsdefinitionen syftar till och förväntas medföra att bestämmelserna om återlämnande kommer att kunna tillämpas på fler föremål än tidigare. Regeringen bedömer att ändringen ger bättre förutsättningar för att reglerna ska komma till praktisk användning.

Regeringen föreslår vidare att tidsfristen för att väcka talan om återlämnande förlängs i enlighet med direktivet, dvs. från ett till tre år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och vem som innehar det. I enlighet med direktivet föreslås att tidsfristen för att väcka talan inom 75 år efter bortförrel av föremål med särskilt skydd även ska omfatta andra religiösa föremål än kyrkliga. Vidare föreslås i enlighet med direktivet att det införs ett uttryckligt krav i kulturmiljölagen på att innehavaren ska bevisa att han eller hon har visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet för att ha rätt till ersättning. Nya EU-gemensamma kriterier för vad som ska beaktas vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet föreslås också införas i lagen. Hänsyn ska tas till alla omständigheter i samband med anskaffandet.

Ändringen i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen innebär en uppdatering av referensen till kulturmiljölagen, dvs. *från* lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. *till* kulturmiljölagen (1988:950).

Regeringen föreslår att de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2016. Regeringen bedömer inte att det behövs några särskilda övergångsbestämmelser till de föreslagna lagändringarna.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen bör anta de framlagda förslagen av de skäl som anges i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:6 Ändringar i kulturmiljölagen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen
(1988:950)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om kulturmiljölagen (1988:950)²
dels att bilaga 1 ska upphöra att gälla,
dels att 6 kap. 2, 6 och 7 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §³

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som

1. i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i Fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt, och

2. tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 1 till denna lag eller är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig institution eller en integrerad del av en offentlig samling och upptagen i inventarieförteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en biblioteks-samling.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

– en stat som avses i 1 §,

Med ett kulturföremål avses i detta kapitel ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

¹ Jfr Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium och en ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 med bestämmelser om informationssystemet för den inre marknaden (IMI) (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Lagen omtryckt 2002:620.

Senaste lydelse av bilaga 1 2011:782.

³ Senaste lydelse 2011:782.

- *en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- *en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

6 §⁴

Talan om återlämnande ska väckas inom *ett* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som enligt 2 § tillhör en offentlig samling och kyrkliga föremål som har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse-
lseln.

Talan om återlämnande ska väckas inom *tre* år från det att den återkrävande staten har fått kännedom om var föremålet finns och om vem som innehar det. Talan får dock inte väckas senare än trettio år efter det att föremålet olagligt fördes bort. I fråga om föremål som är en integrerad del av en offentlig samling och är upptaget i inventarie-förteckningen hos ett museum, ett arkiv eller en bibliotekssamling eller som är en integrerad del av inventarierna hos en kyrklig eller annan religiös institution och har ett särskilt skydd enligt det återkrävande landets lag, får dock talan väckas inom sjuttiofem år efter bortförse-
lseln.

Med en offentlig samling avses en samling som ägs av

- *en stat som avses i 1 §,*
- *en lokal eller regional myndighet i en sådan stat, eller*
- *en offentlig institution i en sådan stat vilken ägs eller till stor del finansieras av staten eller av en lokal eller regional myndighet.*

Om bortförse-
lseln inte längre är olaglig när talan väcks, ska talan ogillas.

7 §⁵

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter

Om ett kulturföremål ska återlämnas, är den som innehar föremålet för egen räkning berättigad till skälig ersättning av den återkrävande staten. Detta förutsätter

⁴ Senaste lydelse 2011:782.

⁵ Senaste lydelse 2011:782.

att innehavaren visat *tillräcklig* omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet och i fråga om hur föremålet förts bort från den återkrävande staten. Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

att innehavaren *visar att han eller hon* visat *vederbörlig* omsorg och uppmärksamhet vid anskaffandet av föremålet.

Vid bedömningen av om innehavaren visat vederbörlig omsorg och uppmärksamhet ska det tas hänsyn till alla omständigheter i samband med anskaffandet, däribland dokumentation om föremålets proveniens, de tillstånd för utförelse som krävs enligt den återkrävande medlemsstatens lagstiftning, parternas karaktär, det pris som betalats, om innehavaren kontrollerat tillgängliga register över stulna föremål och all relevant information som innehavaren rimligen kunnat erhålla, eller om innehavaren vidtagit andra sådana åtgärder som en omdömesgill person skulle ha vidtagit under samma omständigheter.

Den som förvärvat föremålet genom arv, testamente, gåva eller bodelning är berättigad till ersättning endast om den som föremålet förvärvats från skulle ha varit det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 17 § lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

17 §

Annan egendom än pengar som erhållits vid verkställigheten ska säljas. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.

Egendom enligt första stycket som kan befaras komma till brottslig användning eller annars är olämplig för försäljning ska oskadliggöras av den myndighet som förvarar egendomen.

Om det finns särskilda skäl, får viss egendom överlämnas till den andra medlemsstaten i stället för att säljas enligt första stycket. Sådan egendom får, om beslutet om förverkande avser en betalningsskyldighet, överlämnas endast om den andra staten samtycker till det.

Egendom får inte i något fall överlämnas om den utgör svenska kulturföremål som avses i 6 kap. 2 § <i>lagen (1988:950)</i> om <i>kulturminnen m.m.</i>	Egendom får inte i något fall överlämnas om den utgör svenska kulturföremål som avses i 6 kap. 2 § <i>kulturmiljölagen (1988:950)</i> .
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.